

VÝZNAM RODINNÉHO PODNIKÁNÍ V OBCÍCH ČR THE IMPORTANCE OF FAMILY BUSINESS IN CZECH REPUBLIC MUNICIPALITIES

Eva Štichhauerová¹, Natalie Pelloneová²

¹Ing. Eva Štichhauerová, Ph.D., Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta, eva.stichhauerova@tul.cz

²Ing. Natalie Pelloneová, Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta, natalie.pelloneova@tul.cz

Abstract: The paper deals with primary research in the field of perception of family entrepreneurship in municipalities up to 2,000 inhabitants in the Czech Republic. A questionnaire survey was conducted in 2017 as a part of a project solved at the Faculty of Economics of the Technical university of Liberec. The field of research included a general view on the definition of the term family entrepreneurship, on perception of its importance and possibilities of its support. Last but not least, information was obtained concerning the field of family entrepreneurship in the given municipalities, i.e. whether there were any family businesses operating in the municipality, cooperating with a local government, supporting the development of a municipality or otherwise participating in life in a municipality. The results of the questionnaire survey show, among other things, that the vast majority of respondents perceive that family members have a decisive influence in the management of a family business. Slightly over half the majority of respondents described family entrepreneurship as an important factor for community development and three fifths respondents do not consider it necessary to prefer family businesses against the non-family ones. Most respondents perceive family entrepreneurship as a factor that helps community life, and sees the potential to keep young people in the rural areas. It is possible to confirm the connection of family businesses with the life in the village.

Keywords: family business, family entrepreneurship, municipality, importance of family entrepreneurship

JEL Classification: M10, O10

ÚVOD

Rodinné podniky jsou důležitou formou obchodních organizací, které působí v rozvinutých i rozvíjejících se ekonomikách, vyskytují se v různých velikostech a provozují širokou škálu činností napříč odvětvími. Bylo prokázáno, že rodinné podniky významně přispívají k zaměstnanosti pracovních sil a tvorbě hrubého domácího produktu v zemích, jako jsou např. Německo, Spojené státy americké nebo Švédsko (Stough et al., 2015). V souvislosti s rodinným podnikáním existuje dosud jen malé množství teoretických přístupů, které by vysvětlovaly, proč, jakým způsobem a za jakých podmínek rodinné podniky ovlivňují regionální hospodářský rozvoj.

Důležitost rodinného podnikání v podmínkách České republiky byla zkoumána v rámci

výzkumného projektu Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci s názvem Rodinný podnik – řešení sociálních a ekonomických disparit obcí, který je pod reg. č. TD03000035 zadán a financován Technologickou agenturou České republiky v letech 2016–2017. Hlavním záměrem projektu je posílení výzkumných aktivit v oblasti řešení regionálních disparit se zaměřením na obce venkovského typu v kontextu jejich postavení v širším území. Za nástroj k odstranění disparit bylo vzato rodinné podnikání. Tento příspěvek přibližuje vnímání významu rodinného podnikání ze strany představitelů místní správy. Níže je uvedeno základní vyhodnocení dotazníkového šetření, jehož ústředním tématem bylo rodinné podnikání v obcích České republiky. Cílem šetření bylo vytvořit informační základnu ve dvou

oblastech. První oblast zahrnovala obecný názor na definici a vnímání pojmu rodinné podnikání, na potřebu a možnosti podpory podnikání, a to specificky rodinného. Druhou oblastí byly informace týkající se vymezení stavu zkoumané problematiky přímo v daných obcích s ohledem na zjištění existence rodinného podnikání, spolupráce obce s podnikateli apod.

1. VÝZNAM RODINNÉHO PODNIKÁNÍ PRO OBCE

Rodinné podnikání hraje podstatnou roli ve všech tržních prostředích (Belak et al., 2005). Rodinné podniky jsou označovány za páteř moderní ekonomiky, avšak navzdory celosvětově rozšířenému přesvědčení o jejich významnosti existuje v této oblasti doposud překvapivě jen velice málo empirického výzkumu. Nelze popřít, že rodinné podniky mají silné spojení se svým domovským regionem. Přesto lze říci, že navzdory teoretickému a empirickému pokroku v pochopení mechanismů regionálního rozvoje je dimenze rodinného podnikání často opomíjena (Basco, 2015). Při propojení výzkumu rodinného podnikání a regionálního rozvoje existuje hypotéza, že kvůli jejich zvláštnímu chování hrají rodinné podniky důležitou roli při vytváření, organizaci a přidělování výrobních faktorů v rámci regionu a účastní se či ovlivňují probíhající procesy. Přesto je zřejmé, že pro rozvoj regionu je výhodné, pokud v něm jsou ve vyrovnané míře zastoupeny podniky rodinné i nerodinné (Memili et al., 2015).

Definování pojmu rodinného podnikání je problematika stále živá a legislativně neukotvená. Rešerši možných přístupů k definování rodinného podnikání včetně zahraničních autorů obsahuje dílo Rydvalová et al. (2015), v němž bylo konstatováno, že v rámci Evropské unie ani jednotlivých států neexistuje jednotná definice rodinného podnikání. Ze zahraničních definic lze uvést přístup bostonské organizace Family Firm Institute, jež za rodinný podnik označuje takový podnik, v němž je zapojeno více členů jedné rodiny v roli vlastníků s převažujícím podílem či manažerů, a to buď souběžně nebo v průběhu času (FFI, 2016). McConaughy et al. (1998) považují za rodinný podnik každou společnost

provozovanou zakladatelem nebo členem zakládající rodiny. Barth et al. (2005) označují za rodinné podniky jakýkoliv podnik, v němž zakládající rodina nebo zakládající jednotlivec vlastní podíl na tomto podniku. Leach (2007) definuje rodinný podnik jako společnost, kde rodinní příslušníci vlastní alespoň 50procentní podíl. Je třeba poznamenat, že výše uvedené definice jsou ovlivněny specifiky daných zemí, režimů řízení (správních systémů) a typů společností.

V rámci výzkumu zaměřeného na tuto problematiku na Technické univerzitě v Liberci byl rodinný podnik respondenty dotazníkového šetření z roku 2015 chápán jako „ekonomický subjekt s dlouhodobou tradicí, v němž jsou členové rodiny nejen pracovníky, ale mají i rozhodující vliv v jeho vedení“ (Rydvalová et al., 2015, s. 127). Následně autorský tým publikace Jáč et al. (2017, s. 13) navrhl obecnou definici rodinného podnikání vhodnou pro právní prostředí České republiky: „Rodinné podnikání je chápáno jako výdělečná činnost členů rodiny vykonávaná soustavně, samostatně, na vlastní účet, na vlastní odpovědnost, živnostenským nebo obdobným způsobem za účelem tvorby zisku/hodnoty pro danou rodinu, s předpokladem generačního předání.“

Rodinné podniky spolupracují s lokálním prostředím a jsou společensky a emocionálně svázány s daným regionem (Basco, 2015). Vliv rodinného podnikání na regionální hospodářský rozvoj je důležitý proto, že rodinné podniky typicky vykazují silné (sociální) sítě ve svých regionech působení, mají dlouhodobé názory při rozhodování a jsou ovlivňováni logikou jejich prostředí. Rodinné podniky přispívají k ekonomice a sociální struktuře svých komunit, které často tvoří stabilní obchodní jádro. Výsledky výzkumu naznačují, že je důležité podporovat majitele rodinných podniků v hospodářském rozvoji, protože významně přispívají k dlouhodobé udržitelnosti hospodářského sektoru své komunity (Fitzgerald a Muske, 2016). Byla prokázána závislost mezi počtem podniků a nezaměstnaností v obcích do 2 000 obyvatel, tzv. obcích venkovského typu (Rydvalová et al., 2016).

2. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

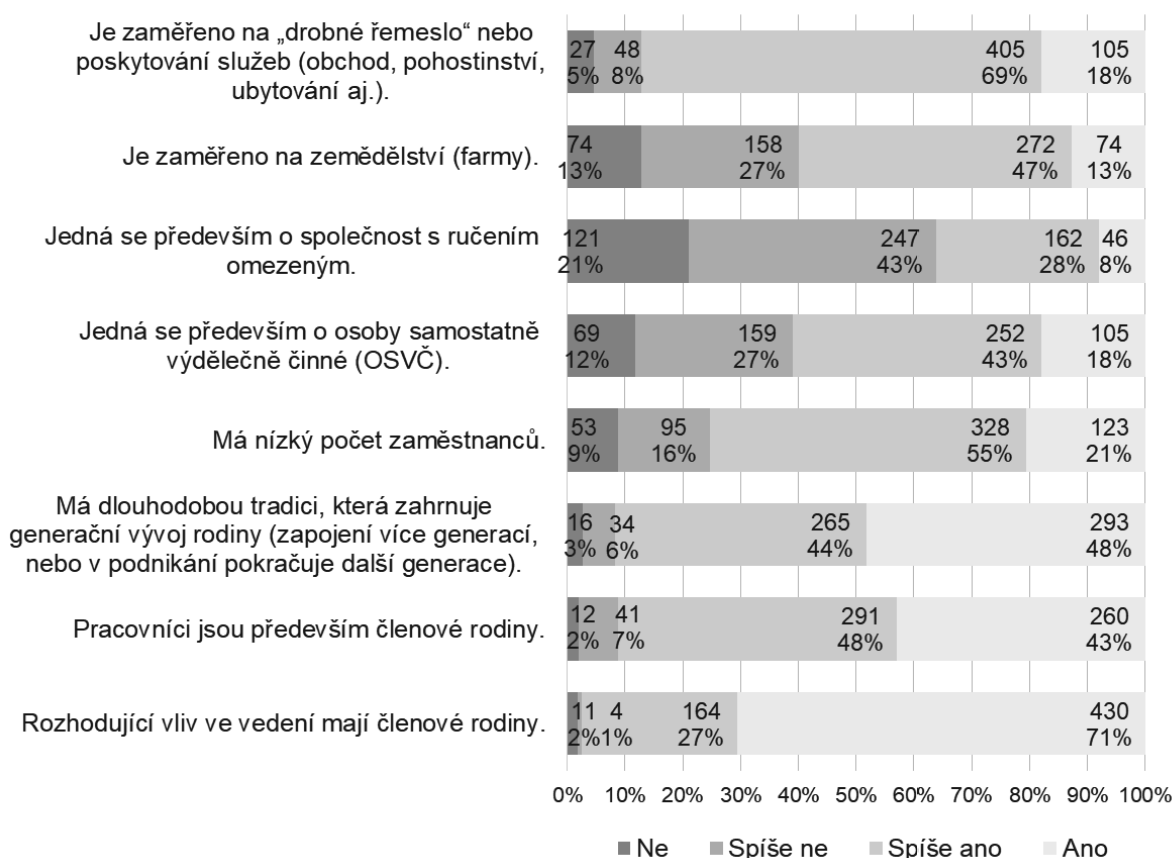
Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na rodinné podnikání v obcích České republiky do 2 000 obyvatel. Získaná data byla anonymizována a výsledky jsou prezentovány pouze v souhrnné podobě za regiony České republiky. Šetření proběhlo pod záštitou Svazu měst a obcí České republiky. Dotazník vyplňovali zástupci správy obcí (starosta/starostka). Jako první bylo v termínu od 11. 4. do 10. 5. 2016 realizováno pilotní dotazníkové šetření, jehož se zúčastnilo 21 obcí z ORP Liberec. Následovala stěžejní část, a to šetření v celorepublikovém rozsahu, v němž bylo obesláno celkem 5 566 obcí v ČR s počtem obyvatel do 2 000. Vyplněný dotazník bylo možné poslat buď poštou, e-mailem, nebo jej respondenti mohli do 15. 10. 2016 vyplnit elektronicky na adrese: <http://lethe.fi.muni.cz/rp/>. Po prvním vyhodnocení návratnosti dotazníků v listopadu roku 2016 byly z důvodu velmi nízké návratnosti v Plzeňském kraji obce v něm v období od 5. 12. 2016 do 2. 1. 2017 osloveny znovu

prostřednictvím e-mailu s opětovnou žádostí o elektronické vyplnění. Dotazníkového šetření se po došetření zúčastnilo celkem 637 obcí z České republiky s počtem obyvatel do 2 000 a návratnost činila téměř 12 %. Je vhodné uvést, že taková míra návratnosti podle některých odborníků může znemožnit zobecnění závěrů šetření. V následující části je postupně v pořadí jednotlivých otázek dotazníku uvedeno elementární vyhodnocení zahrnující zjištění absolutních a relativních četností. Na něj následně navazuje zkoumání možné souvislosti mezi vybranými výroky z dotazníku.

3. ZÁKLADNÍ VYHODNOCENÍ

Otázka 1 v rámci dotazníkového šetření byla zaměřena na to, co si respondenti představují pod pojmem „rodinné podnikání“. K možným charakteristickým znakům rodinného podnikání (dále také RP) se vyjádřilo 576–609 respondentů (zohledněno při výpočtu podílu). Výsledky ukazuje obrázek 1.

Obr. 1: Charakteristika RP dle zástupců obcí

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

Z dílčích výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že až 97 % respondentů vnímá jako důležité kritérium rodinného podnikání to, že „rozhodující vliv ve vedení mají členové rodiny; respondenti s tímto výrokem zcela souhlasili. Ostatní předložené znaky RP byly nejčastěji nebo mediánově označeny jako spíše pravdivé. Např. podíl 91 % respondentů jako další odpovídající znak vyhodnotil skutečnost, že „pracovníky rodinných podniků jsou především členové rodiny“. Podíl 92 % pak považuje za důležité kritérium „generační vývoj rodinného podnikání (dlouhodobou tradici)“.

Výjimku však lze zaznamenat u znaku „jedná se především o společnost s ručením omezeným“. Respondenti nejčastěji i mediánově spíše nepovažovali tento znak za charakteristický pro RP. Někteří zástupci obcí navíc doplnili vlastní představu o tom, co odpovídá pojmu „rodinný podnik“. Z pohledu obecné charakteristiky rodinného podnikání bylo navíc uvedeno jedno kritérium, že „členové vedení jsou si navzájem příbuzní“.

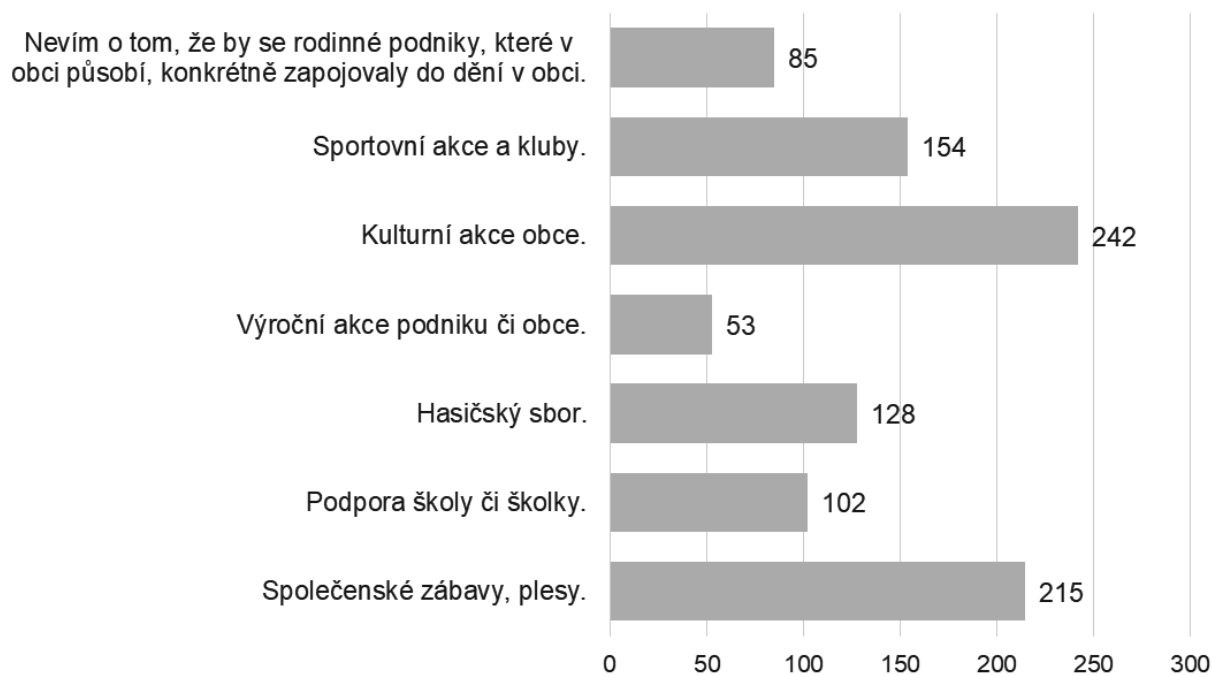
Cílem otázky 2 bylo zjistit, zda působí v respondentově obci dle respondentova chápání pojmu rodinného podnikání, nějaké

rodinné podniky/farmy. Celkem 427 respondentů uvedlo, že v jejich obci rodinný podnik působí; oproti tomu 210 respondentů výslovně či nepřímo uvedlo, že v jejich obci rodinný podnik nepůsobí.

V rámci otázky 3 měli respondenti v případě, že znají nějaké podniky rodinného typu ve své obci, uvést jejich názvy. Na tuto otázku 59 % respondentů uvedlo, že zná v obci podnik, o kterém se domnívá, že je rodinný. Celkem tak bylo identifikováno 752 rodinných podniků. U těchto ekonomických subjektů byl dohledán přesný název, IČ, adresa místa/sídla s kódem ZÚJ. Z toho jich 547 realizují svoji podnikatelskou činnost jako fyzické osoby (OSVČ) a 205 jako právnické osoby. Z právnických osob převažuje právní forma s.r.o. (191 podniků) a dále 14 jiných (např. o.s., z.s., a.s., v.o.s., k.s.).

Otázka 4 byla položena tak, aby respondenti uvedli nějaké aktivity ve své obci, které jsou podporovány rodinnými podniky. Cca 13 % odpověděvších respondentů (tj. 85 z 637) tvrdilo, že nevědí o tom, že by se RP působící v obci konkrétně zapojovaly do dění v obci. Odpovědi ostatních jsou uvedeny na obrázku 2.

Obr. 2: Aktivity podporované rodinnými podniky v obcích

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

U otázky 4 bylo pro řešitele zajímavé i uvedení aktivit jiných než předložených v dotazníku.

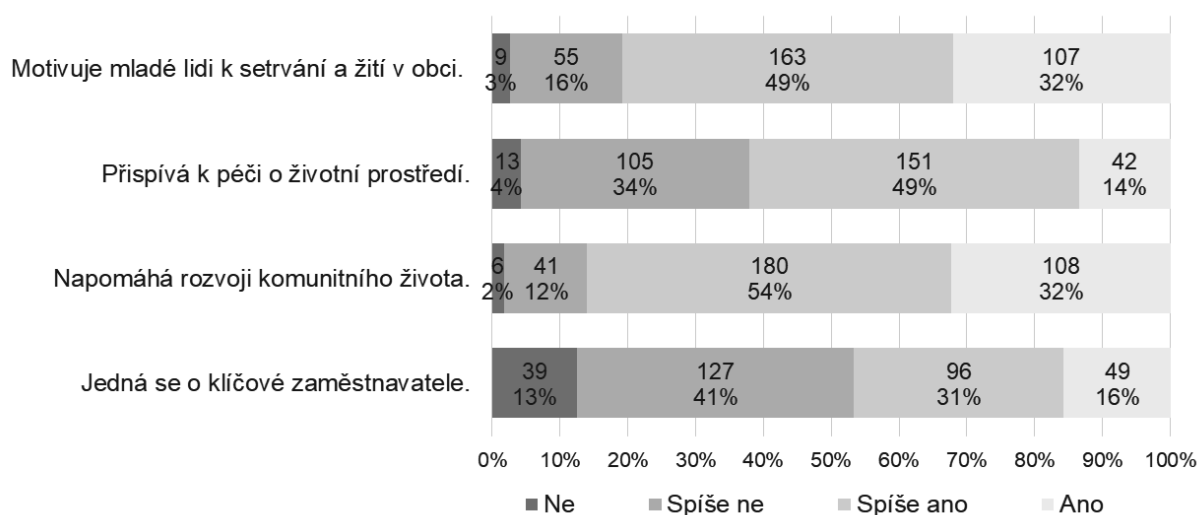
Za účelem zjednodušení pro další zpracování byly aktivity sdruženy podle obsahové

podobnosti pod témata kultura a volný čas (počet 14; např. den dětí, dožinky,...), sociální aktivity (2), údržba obce a péče o prostředí v obci (13). Někteří respondenti ve své odpovědi uvedli informaci o formě podpory aktivit v obci namísto požadovaných aktivit (4; zejména příspěvky do tomboly).

Cílem otázky 5 bylo zjistit, z jakého důvodu by bylo možné rodinné podnikání považovat za důležitý faktor pro rozvoj obce. Na tuto otázku odpovídali respondenti bez ohledu na to, zda dle jejich chápání pojmu rodinného podniku nějaký v jejich obci působí či nikoliv. Část otázky (výroky 5a–5d) představovaly čtyři předložené možné důvody, o nichž respondenti rozhodovali,

zda je lze považovat za vhodný argument pro označení rodinného podnikání za důležitý faktor pro rozvoj obce. Navíc respondenti mohli doplnit vlastní důvod (volba 5e). K jednotlivým možným důvodům se vyjádřilo 311–335 respondentů (zohledněno při výpočtu podílu), viz obrázek 3. Lze říci, že 86 % odpovídajících vnímá rodinné podnikání jako faktor, který pomáhá komunitnímu životu v obci. Druhou důležitou skutečností je, že 81 % vidí v rodinném podnikání potenciál pro udržení mladých lidí na venkově (v obcích do 2 000 obyvatel). Naopak skutečnost, že by se jednalo o klíčové zaměstnavatele v obci, nebyla jednoznačně tím důležitým faktorem pro všechny respondenty.

Obr. 3: Důvody, pro které lze RP považovat za důležitý faktor pro rozvoj obce

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

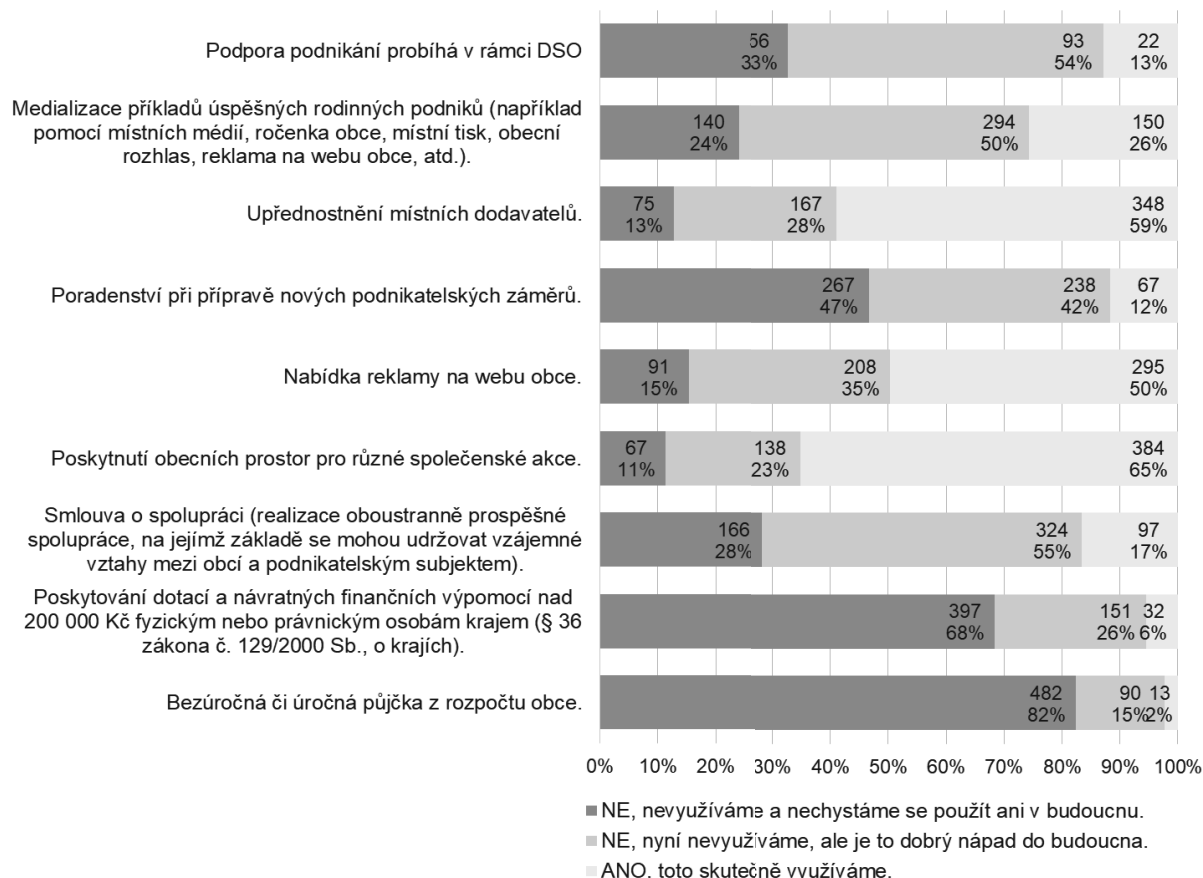
Zajímavé byly i jiné důvody důležitosti rodinného podnikání uváděné respondenty. Část důvodů lze shrnout pod téma tradice, stabilita a kontinuita (např. jde o tradici a určitou kontinuitu v tom, že je podnik vybudován a předán nastupující generaci, předpokládá se nízká pravděpodobnost „tunelování“ aj.). Někteří respondenti viděli v rodinném podnikání příklad dobré praxe (např. motivace tím, že se umí postarat sami o sebe, znalost místních poměrů aj.). Některé odpovědi zdůraznily téma zaměstnanost (poskytování pracovních příležitostí v místě aj.). Několik respondentů vyzdvihlo, že rodinné podniky provádějí činnosti na podporu rozvoje obce. Jmenovitě byl také uveden finanční přínos pro obec (příjmy z daní do rozpočtu obce). V neposlední řadě bylo

možné některé odpovědi zobecnit tak, že rodinné podniky ovlivňují a dotvářejí image obce. Poslední výrok otázky 5 (tj. 5f) zněl: „Nemyslím si, že se rodinné podnikání významně podílí na rozvoji obce.“ Cílem tohoto výroku bylo zjistit, zda považují respondenti rodinné podnikání za důležitý faktor pro rozvoj obce. Z přímých a nepřímých odpovědí bylo možné odvodit, že podle cca 57 % respondentů (355 ze 625) lze rodinné podnikání považovat za důležitý faktor pro rozvoj obce, a naopak podle 43 % (270 ze 625) jej za důležitý faktor považovat nelze. V otázce 6 bylo zjišťováno, jakou měrou jsou využívány níže uvedené nástroje napomáhající rozvoji podnikatelských subjektů v respondentově obci, případně v rámci dobrovolného svazku obcí (DSO). K nástrojům

se vyjádřilo 572–594 respondentů, vyjma nástroje „podpora podnikání v rámci DSO“, k němuž se vyjádřilo pouze 171 respondentů. Z obrázku 4 lze vyvodit, že díky dotazníkovému šetření některé obce mohou přistoupit k zatím nepoužívaným nástrojům podpory podnikání.

Nejčastějším nástrojem podpory podnikání je u respondentů „poskytnutí obecních prostor pro různé společenské akce“. V rámci možnosti jmenovat nástroj podpory neuvedený v předložené nabídce se opakoval pojem dotace od místní akční skupiny.

Obr. 4: Využívání nástrojů napomáhajících rozvoji podnikatelských subjektů v obci, popř. v rámci DSO

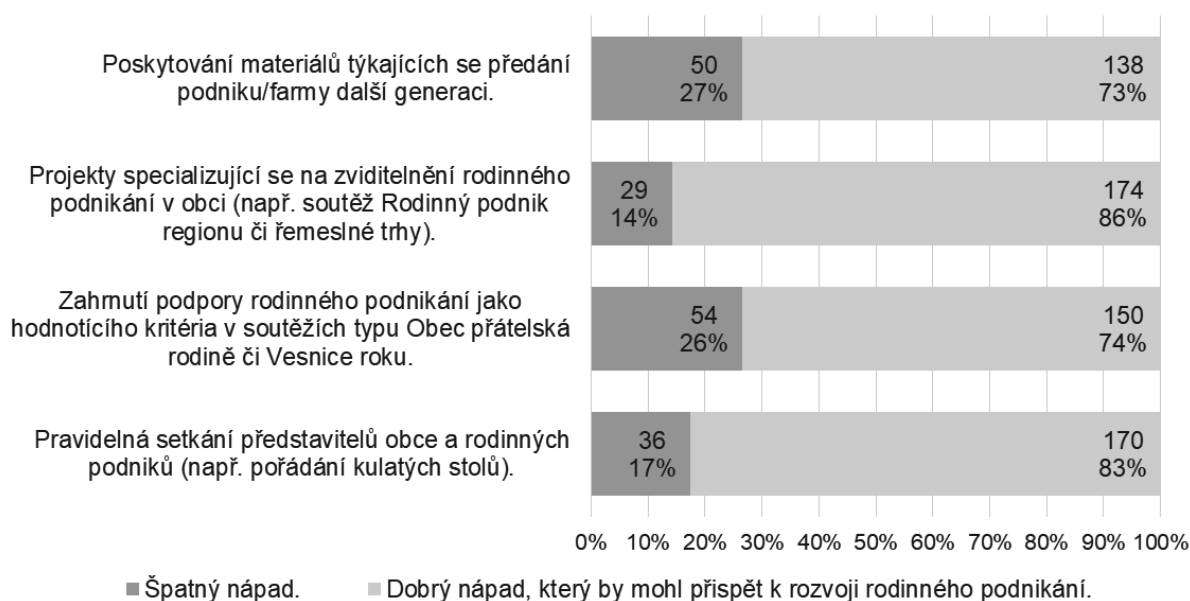

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

Otázka 7 sloužila ke zjištění, jakým dalším způsobem lze podle respondenta přispět k rozvoji konkrétně rodinného podnikání v jeho obci. Ke zhodnocení vhodnosti návrhů se vyjádřilo 188–206 respondentů (viz obrázek 5).

Lze konstatovat, že všechny předložené alternativy byly převážnou většinou respondentů považovány za potenciálně přispívající k rozvoji rodinného podnikání.

Obr. 5: Možnosti přispění k rozvoji rodinného podnikání v obci

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

V závěru je vhodné uvést zjištění, že cca 65 % (tj. 412) odpověděvších respondentů mínilo, že není nutné zvýhodňovat rodinné podnikání před nerodinným. Toto stanovisko se může zdát logické, pokud by bylo možné považovat podmínky vstupu na trh a provozování hospodářské činnosti shodné pro rodinné i nerodinné podniky. Výzkum na EF TUL se však mj. zabývá odlišnostmi např. v právní legislativě spojené se zaměstnáváním, resp. zapojením rodinných příslušníků do činnosti rodinného podniku, oproti právní úpravě zaměstnání na základě pracovní smlouvy. Tyto odlišnosti v současnosti znevýhodňují rodinné podnikání oproti nerodinnému a bylo by vhodné iniciovat potřebné změny v legislativě.

4. ZKOUMÁNÍ VYBRANÝCH SOUVISLOSTÍ

Kromě základní popisné statistiky byla zkoumána možná souvislost mezi dvojicemi odpovědí (či výroků), a to ve dvou případech. V prvním případě pohled na rozložení odpovědí na otázku existence rodinného podniku v respondentově obci (otázka 2) a stanovisko k výroku 5f („Nemyslím si, že se rodinné podnikání významně podílí na rozvoji obce.“) vedly ke vzniku následující otázky: „Jsou respondenti, podle nichž se RP významně nepodílí na rozvoji obce, převážně títiž, kteří tvrdili, že v jejich obci žádný RP nepůsobí?“

Odpověď byla hledána mj. za pomoci statistického testování. Pro zodpovězení výzkumné otázky byla zjišťována existence statistické závislosti mezi odpověďmi na obě otázky pomocí chí-kvadrát testu nezávislosti kategoriálních dat. Zjišťování četností alternativ odpovědí na obě otázky předcházelo prověření případů, kdy respondent výslovně na otázku neodpověděl, avšak bylo možné jeho odpověď jednoznačně odvodit. Ze šetření pak byly vyloučeny neúplné odpovědi. Proto se původní soubor 637 respondentů snížil na 631.

Hypotéza o nezávislosti byla verifikována na 95% hladině významnosti a zpracována v prostředí SW Statgraphics Centurion XVII. Vypočtená hodnota P-value provedeného chí-kvadrát testu 0,0770 byla vyšší než 0,05, což znamená, že se na zvolené hladině významnosti nepodařilo prokázat existenci závislosti mezi oběma odpověďmi. Nelze proto potvrdit, že by respondenti, podle nichž se RP významně nepodílí na rozvoji obce, byli převážně títiž, kteří tvrdili, že v jejich obci žádný RP nepůsobí.

Ve druhém případě zkoumání souvislosti vedl vysoký podíl názorů (cca 65 %), že není důvod ke zvýhodňování RP před nerodinnými (výrok 7e), ke vzniku otázky, zda toto přesvědčení nešlo ruku v ruce se stanoviskem, že se RP významně nepodílí na rozvoji obce (výrok 5f). Za účelem statistického zpracování byla

výzkumná otázka přeformulována do znění: „Existuje souvislost mezi vyjádřením souhlasu s výrokiem 5f a stanoviskem k výroku 7e?“ Pro zodpovězení výzkumné otázky byla zjišťována existence statistické závislosti s využitím chi-kvadrát testu nezávislosti kategoriálních dat.

Hypotéza o nezávislosti byla verifikována na 95% hladině významnosti, vypočtená hodnota P-value provedeného testu 0,00 byla nižší než 0,05. Znamená to, že se na zvolené hladině významnosti podařilo prokázat existenci závislosti mezi stanovisky k oběma výroky. Z toho důvodu byla měřena těsnost závislosti mezi výroky za pomoci koeficientu η^2 a statistiky lambda. Vypočtená hodnota koeficientu η^2 ve výši 0,1768 indikuje nízkou souvislost. Hodnota statistiky lambda ve výši 0 %, jejíž platnost ověřila P-value příslušného testu, pak znamená, že znalost stanoviska k výroku 5f o důležitosti RP pro rozvoj obce nijak nesnižuje chybu v odhadu (predikci) stanoviska k výroku 7e o nutnosti zvýhodňovat RP oproti nerodinným. Z výše uvedených hodnot dvou alternativních měř těsnosti závislosti vyplývá, že souvislost mezi stanovisky odpověďevších starostů k výroky 5f a 7e je jen velmi nízká, či spíše není žádná.

ZÁVĚR

V rámci výzkumného projektu s názvem Rodinný podnik – řešení sociálních a ekonomických disparit obcí, který byl řešen na Ekonomické fakultě Technické univerzity v Liberci, bylo v roce 2017 realizováno dotazníkové šetření. Primární výzkum byl zaměřen na zjištění, jak je vnímán význam rodinného podnikání ze strany představitelů místní správy, konkrétně starostů obcí do 2000 obyvatel v České republice. V tomto příspěvku bylo představeno prvotní statistické vyhodnocení. Oblast výzkumu zahrnovala obecný názor na definici pojmu a vnímání důležitosti a možností podpory především rodinného podnikání. V neposlední řadě byly získány informace týkající se vymezení stavu problematiky rodinného podnikání přímo v daných obcích, tj. zda v obci rodinné podniky působí, spolupracují s místní správou, podporují rozvoj obce či se jinak podílejí na životě v obci. Výstupy

z dotazníkového šetření budou předány jednak na Svaz měst a obcí České republiky a Asociaci malých a středních podniků České republiky.

Z výsledků dotazníkového šetření mj. vyplývá, že naprostá většina respondentů vnímá jako důležité kritérium rodinného podnikání to, že rozhodující vliv ve vedení mají členové rodiny. Naopak znak „jedná se především o společnost s ručením omezeným“ respondenti nejčastěji i mediánově spíše nepovažovali za charakteristický pro rodinné podnikání. Jen mírně nadpoloviční většina respondentů označila rodinné podnikání za důležitý faktor pro rozvoj obce. Lze usoudit, že na úrovni samosprávy obcí do 2 000 obyvatel není potřeba rozlišovat, zda se jedná o rodinný či nerodinný podnik, pokud platí daně v místě podnikání a vytvářejí pracovní místa. Rozhodně však nelze popřít významnou provázanost rodinných podniků se životem v obci, ať už prostřednictvím organizace či finanční a nefinanční podpory kulturních a sportovních akcí, finanční podpory spolků, škol a školek, nebo pomoci s údržbou a péčí o prostředí v obci. Většina respondentů vnímá rodinné podnikání jako faktor, který pomáhá komunitnímu životu v obci, a vidí v něm potenciál pro udržení mladých lidí na venkově. Naopak významnost rodinného podniku jako klíčového zaměstnavatele v obci nebyla jednoznačně prokázána. Dalším zajímavým zjištěním bylo, že 3/5 respondentů nepovažuje za nutné zvýhodňovat rodinné podnikání před nerodinným. Toto stanovisko se může souviset s chybějící povědomím o odlišnostech např. v právní legislativě spojené se zapojením rodinných příslušníků jako spolupracujících osob do činnosti rodinného podniku, oproti právní úpravě zaměstnání na základě pracovní smlouvy.

Při zkoumání vybraných souvislostí mezi výroky v dotazníku bylo zjištěno, že respondenti, podle nichž se rodinné podnikání významně nepodílí na rozvoji obce, nejsou převážně titíž, podle nichž v jejich obci žádný rodinný podnik nepůsobí. Dále bylo ověřeno, že přesvědčení starostů o absenci jakéhokoli důvodu ke zvýhodňování rodinných podniků před nerodinnými nelze dát do souvislosti se stanoviskem, že se rodinné podnikání významně nepodílí na rozvoji obce.

ZDROJE

Barth, E., et al. (2005). Family ownership and productivity: the role of owner-management. *Journal of Corporate Finance*. 11 (1/2), 107-127.

Basco, R. (2015). Family business and regional development—A theoretical model of regional familiness. *The Journal of Family Business Strategy*. 6(4), 259-271.

Belak, J., et al. (2005). The importance of family enterprises for the development of less developed regions. [online] Prague. Retrieved October 30, 2017, from http://www.agris.cz/Content/files/main_files/59/137575/belak.pdf.

FFI. (2016). Defining Family Enterprise. (2016) Retrieved May 13, 2016, from: <http://www.ffi.org/?page=definitions>.

Fitzgerald, M. A., Muske, G. (2016). Family businesses and community development: the role of small business owners and entrepreneurs. *Community Development*. 47(4), 412-430.

Jáč, I., et al. (2017). *Typologie a hodnocení vitality rodinného podnikání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci.

Leach, P. (2007). *Family Businesses: The Essentials*. London: Profile Books Ltd.

McConaughy, D. L., et al. (1998). Founding family controlled firms: efficiency and value. *Review of Financial Economics*. 7(1), 1-19.

Memili, E., et al. (2015). The impact of small- and medium-sized family firms on economic growth. *Small Business Economics*. 45(4), 771-785.

Rydvalová, P., et al. (2015). Rodinné podnikání – zdroj rozvoje obcí. Liberec: Technická univerzita v Liberci. Dostupné rovněž z: <http://documents.pageflip-flap.com/ZUQlc4H4g0xs0lppzz>.

Rydvalová, P., et al. (2016). Family Business as Source of Municipality Development in the Czech Republic. *Amfiteatru Economic*. 18(41), 168-183.

Stough, R., et al. (2015). Family business and regional science: "Bridging the gap". *The Journal of Family Business Strategy*. 4(6), 208-218.